

УДК [930.1+94(477.51)](049.32)

Олександр САМОЙЛЕНКО
(Ніжин)

Рец. на кн.: *Зозуля С.Ю.* Ніжин модерної доби: студії з історіографії, пам'яткознавства, персоналістики / С.Ю. Зозуля ; Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК, Північно-Східне регіональне відділення. – К. : Видавець Олег Філюк. – 344 с. ; іл.

Ніжин за свою багатовікову історію пережив чимало яскравих сторінок і трагічних подій, які в тій чи іншій мірі знайшли своє відображення в історичній науці. На жаль, ґрунтовної історії одного з найдавніших міст Лівобережної України до сьогодення не написано, і це має стати пріоритетним завданням місцевих істориків у найближчій перспективі. Тим паче, що окремі періоди й аспекти життєдіяльності міської громади, окремих інституцій, видатних особистостей уже стали предметом дослідження українських і зарубіжних науковців.

Зважаючи на це, праця відомого вченого, старшого наукового співробітника відділу історичного пам'яткознавства НАН України і УТОПК, керівника Північно-Східного регіонального відділення указаної академічної установи Сергія Юрійовича Зозулі «Ніжин модерної доби: студії з історіографії, пам'яткознавства, персоналістики» є продуктом багаторічної кропіткої роботи автора та вагомим

внеском у подальше вивчення історичного розвитку та об'єктів культурної спадщини Ніжина другої половини XVII – початку XXI ст.

Монографія С.Ю. Зозулі складається з трьох розділів, кожний із яких формує окрему за ідейною композицією, сюжетом і змістовим наповненням частину дослідження, які об'єднані спільним територіальним ареалом, оскільки всі події, процеси, джерела, пам'ятки, особи, пов'язані з одним містом – Ніжином.

У першому розділі монографії «Історіографічний процес 1920-х – початку 1930-х років на теренах Ніжина» автор досить яскраво і, водночас, науково виважено низкою нарисів змалював процес інституціалізації історичної науки в Ніжині в перші десятиліття існування радянської влади в Україні. За наявності цілої низки ґрунтовних досліджень, які побачили світ в останні десятиліття (О. Бойко, І. Верба, А. Острянка, Г. Самойленко, О. Удод й інші), присвячених історії функціонування Ніжинської науково-дослідної кафедри історії культури та мови (ННДК) й її най-

більш яскравим представникам, авто рецензованої монографії зумів значно розширити та поглибити наявні напрацювання. Цьому, на нашу думку, сприяє значна джерельна база, на яку спирається дослідник, і професійне опрацювання архівного матеріалу, який раніше не використовувався.

Кожен із нарисів даного розділу логічно продовжує попередній, що дозволяє представити досить повну картину діяльності потужного наукового центру поза межами Харкова та Києва – основних наукових центрів радянської України першої третини ХХ ст. Окрім загальних рис функціонування ННДК, дослідник розкрив й окремі напрями наукової роботи установи – краєзнавство, історіографія, джерелознавство, візантістика, загальна (всесвітня) історія тощо. Два нариси вчений відвів висвітленню проблеми взаємозв'язків науковців Ніжинської вищої школи з представниками української науки (с. 37–46, 76–82). Не оминув автор і такого малодослідженого питання, як матеріальне забезпечення діяльності наукової установи (с. 47–53).

Другий розділ монографії – «Пам'яткоємне середовище Ніжина» – найбільший за обсягом і різноплановий за змістом, містить 19 нарисів, присвячених різним пам'яткам минулого Ніжина. Значну увагу відведено проблемам досить нової в Україні дисципліни – біографічній некрополістиці, в якій С.Ю. Зозуля є одним із провідних фахівців у регіоні. Саме цей розділ переконує читача в широкій науковій ерудиції автора й у різноплановості його інтересів.

Третій розділ «Ніжинські персоналії» містить кілька досить цікавих за змістом і маловідомих за матеріалом нарисів із галузі наукової біографістики та генеології, присвячених окремим ніжинським ученим, їх науковим зв'язкам, а також двом ніжинським родинам (Розенбаумів і Кушакевичів), які жили в Ніжині й залишили по собі помітний слід. Кожен із нарисів дозволяє по-новому поглянути на особистість, про яку йдеться.

Дуже важливими з огляду на сучасний стан збереження об'єктів культурної спадщини у Ніжині є додатки, які містять перелік нерухомих пам'яток – як таких, що нині перебувають на державному обліку, так і щойновиявлених (с. 303–326). Схвалення заслуговує також значний ілюстративний матеріал, фотографії та схеми, якими наповнені сторінки книги.

У цілому слід відзначити, що за змістовним наповненням, структурою та глибиною наукового пошуку монографія С.Ю. Зозулі заслуговує цілком позитивної оцінки і буде корисною для науковців, фахівців у галузі історичного краєзнавства (історичної регіоналістики), української історіографії, пам'яткознавства, персоналістики та біографічної некрополістики, а також усім, хто цікавиться минулим міста Ніжина, Чернігівщини, України загалом.

[надійшло до редакції: 22.11.2014 р.]